

УДК: 340.134:004.9

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-49-1-154-170>

ЦИФРОВА ЕРА ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРАВОВІ МЕЖІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРАВНИЧОЇ ПРАЦІ

Котлярова І.Ю.

THE DIGITAL ERA OF LEGAL WORK: CHALLENGES, PROSPECTS, AND LEGAL LIMITS OF TRANSFORMATION IN LEGAL WORK

Kotliarova I. Yu.

Цифровізація сфери правничої праці є одним із ключових напрямів сучасного розвитку юриспруденції, що обумовлюється глобальними процесами автоматизації та інтеграції інформаційних технологій у правозастосовну діяльність. Впровадження електронного судочинства, LegalTech-рішень, штучного інтелекту та автоматизованих систем управління юридичними процесами сприяє підвищенню ефективності правової роботи, прискоренню судового розгляду та розширенню доступу до правосуддя. Водночас цифровізація породжує нові виклики, серед яких особливу увагу привертають питання правового регулювання, кібербезпеки, конфіденційності персональних даних, етичності використання алгоритмів у прийнятті рішень та забезпечення рівності прав сторін у цифровому середовищі. Стаття аналізує основні аспекти цифрової трансформації правничої праці в Україні та міжнародному правовому полі, досліджує нормативно-правові акти, що регулюють електронний документообіг, електронне правосуддя та штучний інтелект у юриспруденції. Автор окреслює проблематику автоматизації юридичних процесів, визначає потенційні ризики делегування правозастосовної діяльності цифровим алгоритмам та аналізує роль юриста в умовах динамічної цифровізації. Особливу увагу приділено питанням кіберзахисту судових інформаційних систем, необхідності гармонізації цифрових правових стандартів на міжнародному рівні та розвитку цифрових компетенцій правників. Запропоновані вектори розвитку правничої цифровізації включають удосконалення нормативної бази, підвищення рівня кібербезпеки, інтеграцію штучного інтелекту у правозастосовну практику з дотриманням етичних стандартів, а також цифрову адаптацію юридичної освіти. Таким чином, цифровізація правничої діяльності має спиратися на принципи верховенства права, справедливості та дотримання прав людини, що дозволить ефективно інтегрувати технології у систему правосуддя.

Ключові слова: *цифровізація, правнича праця, електронне судочинство, LegalTech, штучний інтелект, дистанційна праця, віддалена робота, надомна праця, електронний документообіг, правове регулювання, цифрове правосуддя.*

Постановка проблеми. У сучасному світі спостерігається стрімка інтеграція цифрових технологій у різні сфери суспільного життя, включаючи правову систему. Україна, слідуючи глобальним тенденціям, активно впроваджує цифрові технології у правничу діяльність, адаптуючи законодавство та практики до нових викликів.

Цифрова трансформація вже стала не лише технологічним, а й соціально-правовим явищем, що докорінно змінює усталені підходи до правозастосування, юридичної аналітики та судочинства. Україна, слідуючи глобальним тенденціям, активно впроваджує цифрові технології у правничу діяльність, адаптуючи законодавство та практики до

нових викликів, зокрема Указ Президента України № 372/2020 «Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства в Україні» закріплює стратегічний напрямок держави щодо впровадження цифрових технологій у сферу правосуддя, юридичних послуг, державного управління та підприємницької діяльності [1].

Одним із ключових кроків у цифровій трансформації правничої сфери є створення та впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі - ЄСІТС) [2]. Вона передбачає електронний документообіг, автоматизований розподіл справ, дистанційні судові засідання та цифрові реєстри, що робить судочинство більш доступним та оперативним. Однак запровадження цифрових технологій у юридичну діяльність виходить далеко за межі автоматизації рутинних процесів. Використання LegalTech-рішень та штучного інтелекту в правозастосуванні дозволяє аналізувати судові рішення, прогнозувати результати справ і формувати юридичні документи, що значно змінює роль юриста у суспільстві.

Водночас цифровізація правничої діяльності породжує низку викликів, які вимагають комплексного осмислення та правового врегулювання. Насамперед це питання конфіденційності персональних даних, юридичної відповідальності за автоматизовані рішення та адаптації етичних стандартів правничої професії до нових реалій. Вирішення цих питань є критично важливим для забезпечення ефективного, справедливого та безпечного функціонування правової системи у цифровому середовищі.

З огляду на це, можна виокремити основні виклики цифровізації правничої діяльності, які мають як технологічний, так і юридичний характер. Такими викликами вважаємо:

- невідповідність законодавства динаміці технологічних змін. Хоча цифрові технології вже стали невід'ємною частиною правозастосування, нормативно-правова база часто не встигає за темпами їхнього розвитку. Електронний документообіг, цифровий підпис, штучний інтелект у судочинстві та алгоритмічне ухвалення рішень потребують чіткої правової регламентації. Законодавство щодо цифрової юриспруденції залишається фрагментарним, що створює прогалини у регулюванні відповідальності за помилки автоматизованих систем та наслідки їхніх рішень.

- захист прав учасників судового процесу у цифровому середовищі. Право на справедливий суд, закріплене у ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, набуває нового змісту в епоху цифровізації [3]. З одного боку, технології роблять правосуддя доступнішим завдяки дистанційним засіданням, онлайн-платформам та автоматизованому документообігу. З іншого боку, вони можуть обмежити можливість реалізації прав тих осіб, які не мають належних цифрових навичок або доступу до технологій. Також виникає питання рівності сторін у судовому процесі: чи однаково ефективним є представництво інтересів людини та алгоритму?

- кібербезпека та конфіденційність даних. Цифровізація правничої діяльності передбачає зберігання значних обсягів персональних і конфіденційних даних у електронному вигляді. Це не лише зручність, а й вразливість: ризики кіберзлочинності, витоку даних та несанкціонованого доступу стають критичними для безпеки правової системи. Чи можуть цифрові судові реєстри гарантувати захист інформації від хакерських атак? Як забезпечити автентичність електронних доказів та правомірність їх використання у судовому процесі?

- автоматизація юридичної діяльності та роль юриста у майбутньому. Використання штучного інтелекту у правозастосовній діяльності ставить під питання майбутню роль юристів. Чи може алгоритм самостійно ухвалювати судові рішення? Наскільки етичною є заміна людського судження машинним аналізом? Якщо LegalTech вже зараз автоматизує юридичний консалтинг, підготовку документів та пошук прецедентів, то які функції залишаться за юристами?

Один із найгостріших аспектів цієї проблеми - алгоритмічна упередженість. Судова практика свідчить, що навіть найсучасніші ШІ-системи можуть відтворювати дискримінаційні моделі, якщо вони навчалися на нерепрезентативних чи упереджених даних. Наприклад, у США були випадки, коли алгоритми передбачення рецидивізму в кримінальному судочинстві мали расову упередженість, що призвело до дискримінації афроамериканців у системі правосуддя. Аналогічні ризики можуть виникати і в Україні, якщо технології штучного інтелекту будуть запроваджені без належного юридичного контролю.

Розглянуті виклики цифровізації правничої діяльності демонструють, що впровадження технологій у сферу права є складним і багатогранним процесом, який потребує ретельного дослідження. Невідповідність законодавства динаміці технологічних змін, питання кібербезпеки, автоматизація правозастосовної діяльності та пов'язані з цим етичні аспекти викликають жваві дискусії серед науковців та практиків.

У цьому контексті особливого значення набувають наукові дослідження, спрямовані на вивчення цифровізації правничої праці, впливу інноваційних технологій на юридичну професію, автоматизації правозастосовних процесів та етичних аспектів використання штучного інтелекту у сфері права. Цим питанням присвячені праці багатьох учених,

які аналізують як переваги, так і потенційні ризики технологічної трансформації юридичної діяльності.

Дослідженню цифровізації правничої праці, впливу інноваційних технологій на юридичну професію, автоматизації правозастосовних процесів та етичних аспектів використання штучного інтелекту у сфері права присвячені праці багатьох науковців. Зокрема, питання цифрового правосуддя та електронного судочинства розглядають О.М. Петришина [4], О. В. Бринцев [5], А.П. Колесніков [6], Л.М. Ніколенко [7], М.М. Ясинок [8]. Аспекти LegalTech, автоматизації юридичних процесів, впливу штучного інтелекту на правничу діяльність аналізують О.А. Македон [9], А.П. Колесніков [10], О.В. Плахотнік [11], Є. Мірошников [12], В.І. Гришко та С.С. Вознюк [13]. Вплив цифровізації на зайнятість правників, трансформацію юридичної професії та нові виклики правового регулювання розглядають Р.Я. Бутинська [14], Я.В. Сімутіна та М.М. Шумило [15], Н.Г. Орлова [16], О.В. Петришин та О.С. Гиляка [17], О. Дерлюк [18]

Дослідження у цій сфері є актуальними з огляду на швидкі темпи цифрової трансформації судочинства, правозастосовної діяльності та юридичних послуг, що вимагає адаптації національного законодавства до нових технологічних реалій та міжнародних стандартів.

Метою нашої статті є аналіз процесів цифровізації правничої праці, визначення ключових викликів і перспектив цифрової трансформації юридичної діяльності, дослідження правового регулювання електронного судочинства, LegalTech-рішень, штучного інтелекту та кібербезпеки у правничій сфері, а також обґрунтування необхідності удосконалення нормативно-правової бази для забезпечення ефективного

та безпечного впровадження цифрових технологій у систему правосуддя.

Цифровізація сфери правничої праці стрімко набирає обертів як в Україні, так і в світі, охоплюючи судочинство, роботу адвокатів, організацію юридичних послуг. За даними дослідження ГО «Legal Innovations», український ринок LegalTech, попри відносну новизну, зростає швидко – експерти прогнозують його обсяг до 2025 року на рівні \$100 млн Mezha.Media [19]. Такий прогрес підтримується і державою: він спирається на конституційні гарантії правосуддя та інформаційних прав і закріплюється спеціальними законами. Конституція України проголошує верховенство права і право кожного на судовий захист, що вимагає ефективного та доступного правосуддя. Цифрові технології слугують інструментом реалізації цих конституційних засад – вони підвищують прозорість, оперативність і зручність отримання правових послуг і судового захисту, за умови належного правового регулювання. В Україні вже створено сучасну нормативну базу для електронних документів і цифрових послуг: Закон «Про електронні документи та електронний документообіг» від 2003 року визнає юридичну силу електронних документів – вона «не може бути заперечена виключно через те, що [документ] має електронну форму», та їх допустимість як доказів [20].

Таким чином, електронний документ прирівняно до паперового, за умови належного оформлення (накладення кваліфікованого електронного підпису тощо). Паралельно Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» встановив правові основи використання електронного підпису й печатки, гармонізовані з регламентом ЄС eIDAS, що забезпечує взаємне визнання цифрових підписів. Ці акти утворюють фундамент, на

якому вибудовується електронне судочинство та інші LegalTech-рішення. Уже сьогодні в бізнесі і державному секторі електронний документообіг став звичною практикою, що охоплює повний цикл роботи з документами – від створення до архівування [21].

Правові механізми перевірки цілісності та автентичності таких документів через електронний підпис гарантують їх захищеність і конфіденційність [21], створюючи передумови для переходу правничої діяльності на «безпаперові» технології.

Судова влада України впроваджує цифрові технології задля підвищення доступності і ефективності правосуддя. Ще у 2017 році процесуальне законодавство було реформовано з урахуванням електронних сервісів – до процесуальних кодексів внесли положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему (ЄСІТС) та можливість обміну документами в електронній формі. Реалізація цих норм відбувається поетапно. Закон №1416-IX від 27.04.2021 р. визначив, що запуск ЄСІТС здійснюється по модулях: підсистеми починають роботу через 30 днів після офіційного оголошення про їх створення та забезпечення функціонування [22]. Цей же закон передбачив, що питання електронного розподілу справ, публікації судових оголошень на веб-порталі судової влади, фіксації судових засідань технічними засобами, виготовлення та оприлюднення судових рішень в електронній формі – все це врегульовується окремими положеннями про відповідні підсистеми ЄСІТС. Таким чином, на рівні законодавства закладено можливість повного електронного циклу судового розгляду: від подання позову онлайн до видачі електронного рішення суду. Практична реалізація електронного суду динамізувалася в останні роки. З 18 жовтня 2023 року законодавчо запроваджено обов'язкову

реєстрацію електронного кабінету в ЄСІТС для всіх учасників судового процесу – насамперед для юридичних осіб та осіб, що провадять професійну діяльність у правничій сфері [23]. Адвокати, нотаріуси, приватні і державні виконавці, арбітражні керуючі, органи державної влади та місцевого самоврядування – всі вони повинні використовувати електронний кабінет для обміну документами з судом. Виняток зроблено лише для фізичних осіб (громадян), яким наразі не обов'язково реєструватися в ЄСІТС [23]. Невиконання цього обов'язку тягне негативні процесуальні наслідки: суди залишають подані процесуальні документи без руху або повертають їх чи залишають без розгляду, якщо встановлять, що сторона, яка мала зареєструвати електронний кабінет, цього не зробила. Отже, наразі в Україні формується практика «Electronic Court» – системи, де більшість комунікації між судом і сторонами відбувається через захищений електронний кабінет, що значно спрощує і пришвидшує документообіг. Хоч паперові подання ще допустимі, цифровий обмін інформацією вже має відчутні переваги. Законодавець навіть стимулює онлайн-взаємодію: встановлено понижуючий коефіцієнт 0,8 до судового збору для електронних позовних заяв [23], що заохочує сторін подавати матеріали через систему «Електронний суд». Електронне судочинство сприяє і прозорості правосуддя – судові рішення публікуються онлайн, відкриті реєстри судових рішень дають змогу здійснювати пошук практики. Важливо, що цифрові рішення впроваджуються з дотриманням гарантій учасників процесу: система ЄСІТС спроектована з урахуванням захисту інформації та персональних даних, а процесуальні кодекси забезпечують рівність паперових і електронних доказів.

Окремої уваги потребує проведення судових засідань онлайн. Пандемія COVID-19

стала каталізатором запровадження повноцінних відеоконференцій у судах. У квітні 2020 року набули чинності зміни до процесуальних кодексів (зокрема, до КАС України), які прямо дозволили учасникам судового процесу брати участь у судовому засіданні дистанційно, в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду, з використанням власних технічних засобів [24]. Раніше відеозв'язок використовувався судами, але здебільшого між судами (тобто сторона могла підключитися з найближчого суду). Нові правила, продиктовані карантинними обмеженнями, дали можливість підключатися до засідання з дому чи офісу, що стало важливим кроком до «віртуального суду». Кабінет Міністрів запровадив режим карантину як підставу для таких відеозасідань, і Державна судова адміністрація затвердила порядок роботи відеоконференцзв'язку для судів [24], визначивши технічні вимоги. Для проведення дистанційних слухань було розгорнуто сервіс EasyCon, а також використовувалися платформи на кшталт Zoom. Законодавство передбачило, що суд може за клопотанням учасників дозволити відеоконференцію, забезпечивши автентифікацію учасників (в Україні це реалізовано через електронний цифровий підпис чи BankID для підтвердження особи в системі «Електронний суд»). Практика відеосудочинства успішно прижилася: навіть по завершенні жорстких карантинів багато засідань і далі проводяться онлайн, особливо коли сторони або адвокати перебувають в іншому місті чи за кордоном. Це економить час і витрати на відрядження, розширює доступ до правосуддя для осіб, які фізично не можуть з'явитися до суду. Водночас забезпечуються базові принципи судочинства – зокрема гласність (багато резонансних засідань транслуються онлайн) та змагальність (сторони мають рівні

можливості вийти на зв'язок). В умовах воєнного стану в Україні цифрові рішення також стали критично важливими: багато судів перемістилися або працюють з перебоями, тому можливість подати документи і брати участь у засіданні віддалено є гарантією безперервності правосуддя. Загалом електронне судочинство в Україні розвивається у руслі європейських тенденцій: Європейський Союз реалізує ініціативи з цифровізації правосуддя (наприклад, система e-CODEX для обміну документами між юрисдикціями), а Рада Європи схвалила напрям «e-Justice» задля спрощення доступу до судів громадян. Україна, імплементуючи положення Угоди про асоціацію з ЄС, наближає своє законодавство до європейського, що видно на прикладі згаданого закону про електронні довірчі послуги та інших актів цифрової трансформації.

Цифрові технології докорінно змінюють повсякденну роботу юристів. Під терміном LegalTech розуміють інноваційні рішення, які поєднують право та ІТ: від спеціалізованого програмного забезпечення для юристів до онлайн-сервісів для споживачів юридичних послуг. Різноманітні LegalTech-проекти вже діють в Україні – це і системи обліку та управління справами в юридичних фірмах, і онлайн-платформи для пошуку адвокатів, і «розумні» бази даних судової практики, і чат-боти для консультування громадян. Головна мета таких рішень – зробити надання правової допомоги більш ефективним, швидким і доступним. Так, використання довідково-правових систем та електронних баз даних дозволяє юристам значно скоротити витрати часу на правовий аналіз та підготовку до суду, точніше оцінити перспективи справи шляхом пошуку прецедентів і аналогій у судовій практиці [12].

Рутинні операції, які раніше вимагали годин ручної роботи (перевірка контрагента,

моніторинг реєстрів, підготовка типового договору), нині можуть виконуватися програмно за лічені хвилини. Наприклад, вже звичними інструментами стали генератори документів: на основі заповнених шаблонів вони автоматично формують договори, заповіти, позовні заяви тощо, причому якість таких документів контролюється експертами-юристами. Окрема категорія LegalTech – системи аналізу договорів та юридичних документів на основі заданих критеріїв: такі програми (багато з яких використовують елементи ШІ) швидко знаходять потенційні ризики у тексті контракту, невідповідності вимогам закону, пропонують правки. Це допомагає компаніям і юристам мінімізувати помилки та не пропустити важливе. LegalTech приносить користь не лише самим юристам, а й споживачам правових послуг. Інноваційні проекти дають можливість громадянам отримати базові юридичні послуги з меншими витратами: з'явилися програми і веб-сервіси, що дозволяють «без допомоги професійних юристів аналізувати і готувати правові документи, а також майже автоматизувати процес прийняття рішень з юридичних питань», складаючи типові договори, заяви тощо [12].

В Україні активно розвиваються LegalTech-рішення, які роблять юридичні послуги більш доступними та зручними для користувачів. Такі інструменти суттєво скорочують час на оформлення документів і отримання консультацій, знижують вартість юридичної підтримки та відкривають доступ до якісних правових послуг для ширшої аудиторії.

Прикладом таких рішень є сервіси, що консультують користувачів із питань трудового законодавства або соціального захисту, надаючи відповіді на поширені запитання через чат-боти. Онлайн-генератори позовних заяв дозволяють швидко створювати процесуальні документи, зокрема

для подання до Європейського суду з прав людини, на основі відповідей користувача. Такі сервіси дають змогу уникнути технічних помилок у документах і зменшити час, необхідний для їх підготовки.

Крім того, для підприємців існують платформи, які автоматично готують типові договори оренди, купівлі-продажу, надання послуг; здійснюють перевірку контрагентів у державних реєстрах; відстежують зміни в законодавстві, які можуть вплинути на бізнес. Наприклад, сервіси на кшталт Bot&Partners, Legal Nodes, AirLaw.Pro пропонують автоматизовані рішення для генерування юридичних документів, консультацій і контролю за відповідністю нормативним вимогам.

Таким чином, сучасні LegalTech-рішення в Україні вже стали важливим елементом цифровізації правової діяльності. Вони допомагають зменшити навантаження на правників, надають якісні послуги більшій кількості клієнтів і відкривають нові можливості для спрощення та вдосконалення юридичних процесів. Зрозуміло, складні випадки все одно потребують участі кваліфікованого адвоката, проте LegalTech інструменти беруть на себе вирішення стандартизованих завдань, залишаючи людині творчі та стратегічні функції.

Нормативне забезпечення автоматизації юридичної діяльності поки відстає від технологічних реалій, але поступово формується. Станом на сьогодні в Україні немає окремого закону про LegalTech чи про надання онлайн-юридичних послуг, однак елементи регулювання присутні в різних актах. Наприклад, вже згаданий закон про електронні довірчі послуги визначає порядок використання хмарних підписів, що важливо для онлайн-сервісів підписання договорів; законодавство про захист персональних даних (ЗУ «Про захист персональних даних», GDPR для міжнародних компаній) ставить вимоги до

LegalTech-платформ щодо збереження конфіденційності інформації клієнтів. Крім того, принцип «дозволено все, що не заборонено» дає змогу юридичним фірмам і підприємцям впроваджувати будь-які технології, якщо вони не порушують прав клієнтів і професійних вимог. Держава натомість створює умови: триває реалізація національної програми цифрової трансформації, діє Міністерство цифрової трансформації, яке серед іншого опікується розвитком електронних послуг і Smart-бізнесу. У 2020 р. Кабінет Міністрів схвалив Концепцію розвитку штучного інтелекту, яка також охоплює питання правового врегулювання інновацій. У наукових колах проводяться дослідження цього феномену: так, в одній з робіт виокремлено ключові напрямки LegalTech – технології доступу і обробки даних, рішення для автоматизації діяльності юристів та інструменти автоматизації застосування норм матеріального права – і відзначено, що в Україні та ЄС приймаються необхідні акти, які створюють сприятливі передумови для розвитку юридичних технологій [25]. Дійсно, Європейський Союз приділяє значну увагу цій сфері: наприклад, у 2023 році почала діяти оновлена програма «Цифрова Європа», що фінансує проекти з цифровізації судочинства і штучного інтелекту у праві; в деяких країнах ЄС (Естонія, Велика Британія) уже впроваджено онлайн-суди для малого спору, системи оцінки позовів тощо. Українські юристи також активно залучені до глобального тренду: в Україні існує спільнота LegalTech-стартапів (наприклад, «Перша юридична платформа», «Bot&Partners», «Суд на долоні» та ін.), яка пропонує інновації для юрринку. Важливо, що розвиток LegalTech розглядається і крізь призму забезпечення прав людини – очікується, що технології підсилять верховенство права, прозорість діяльності державних органів, залучать

громадян до контролю за владою та забезпечать рівніший доступ до правосуддя [25].

Звичайно, поряд із перевагами виникають і нові виклики: питання етичної відповідальності при автоматизованому консультуванні, якість алгоритмів, відповідальність за помилки софту. Але ці виклики поступово осмислюються міжнародною спільнотою, наприклад, American Bar Association та Рада Європи розробляють рекомендації щодо етики використання технологій юристами. Отже, автоматизація юридичних процесів стала реальністю і в Україні, і хоча законодавство ще розвивається, діюча правова база дозволяє впроваджувати інновації, не порушуючи правових гарантій клієнтів та судових процедур.

Штучний інтелект у правничій діяльності. Окремий вимір цифровізації права – це використання штучного інтелекту (ШІ) для виконання складних аналітичних завдань, прогнозування та прийняття рішень. ШІ вже застосовується в праві на експериментальному рівні: наприклад, у 2016 році група науковців розробила алгоритм для аналізу текстів справ Європейського суду з прав людини, який зміг прогнозувати рішення ЄСПЛ з точністю 79% [26]. Це перший випадок, коли автоматизовано проаналізувавши матеріали справ, машина змогла з високою ймовірністю передбачити, чи буде встановлено порушення Конвенції про захист прав людини. Хоча самі автори підкреслили, що ШІ не замінить суддів, такий інструмент корисний для виявлення прихованих закономірностей у масивах судових рішень і може допомагати юристам швидше оцінювати перспективи справ [26]. Подібні проекти з'являються і в інших юрисдикціях: відомі системи прогнозування результатів розгляду податкових спорів, аналізу патентних спорів тощо. Великі

юридичні фірми використовують елементи ШІ для сортування та аналізу електронних доказів у процесі discovery (алгоритми можуть швидко переглянути тисячі електронних листів і виявити релевантні), для перевірки договорів при злиттях і поглинаннях (виявлення ризиків у контрактах за заданими критеріями), для дослідження судової практики (пошук прецедентів за допомогою технологій обробки природної мови, як у системах IBM Watson або ROSS Intelligence). Окрім суто аналітичних задач, ШІ починає застосовуватися у взаємодії з клієнтами – з'являються так звані «роботи-юристи», чат-боти на основі великих мовних моделей (LLM), які можуть відповідати на правові питання користувачів розмовною мовою. До прикладу, нещодавно був анонсований проєкт чат-бота на основі GPT-4 для допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні в оформленні документів і отриманні пільг – такий ШІ-помічник здатен проаналізувати введені користувачем дані і згенерувати перелік потрібних дій або навіть заповнити шаблони заяв.

Однак використання ШІ у праві породжує і серйозні правові та етичні питання. Алгоритми можуть помилятися або бути упередженими, що неприпустимо, коли йдеться про долі людей. Відомі випадки, коли алгоритми оцінки ризику рецидиву (як-от система COMPAS у США) виявляли расову упередженість. Тому міжнародне співтовариство наполягає на запровадженні чітких правил для використання ШІ у правосудді. Рада Європи першою ухвалила спеціальний акт з цього приводу – у грудні 2018 року прийнято Європейську етичну хартію щодо використання штучного інтелекту в судових системах [25]. Ця Хартія визначає п'ять принципів, яких слід дотримуватися при впровадженні ШІ: повага прав людини і основоположних гарантій (зокрема права на справедливий суд та захист

персональних даних), недискримінація, якість і безпека (використання достовірних даних і безпечних технологій), принцип «під контролем людини» (важливість збереження за суддею остаточного слова і можливості перевірки роботи алгоритму) та прозорість і з'ясованість (алгоритми повинні бути підконтрольні і пояснювані) [27]. Зокрема, Хартія наголошує, що використання ШІ має підвищувати ефективність і якість правосуддя, але здійснюватися відповідально, з належною повагою до прав людини [27]. Допустимість алгоритмів різниться залежно від юрисдикції: для цивільних і адміністративних справ Хартія допускає допоміжне прогнозування рішень (щоб підвищити передбачуваність правозастосування), а у кримінальній сфері закликає до особливої обережності, щоб не допустити дискримінації за «чутливими» ознаками. Ці етичні принципи лягли в основу подальших нормативних ініціатив. Європейський Союз наразі фіналізує Регламент ЄС про штучний інтелект (так званий AI Act), що запроваджує ризик-орієнтований підхід до різних сфер застосування ШІ. Згідно з позицією законодавчих органів ЄС, системи штучного інтелекту, що використовуються в галузі правосуддя та правозастосування, віднесені до «високого ризику», а тому підлягатимуть особливо суворим вимогам і контролю [28]. Це означає, що програмне забезпечення для підтримки суддів чи прогнозування вироків повинно буде проходити сертифікацію, забезпечуватися механізмами людського нагляду, прозорості, високої точності та кібербезпеки. Такий підхід покликаний запобігти сліпому довіранню «чорним скринькам» алгоритмів і гарантувати, що рішення у справах приймаються не інакше як за усвідомленої участі людини. Україна, зі свого боку, теж робить кроки до регулювання ШІ: згадана Концепція розвитку ШІ (2020)

окреслює напрямки розвитку технологій із врахуванням етики і права, а в 2021 р. був створений координаційний центр з питань штучного інтелекту при Міністерстві цифрової трансформації. Хоч спеціального закону про ШІ ще нема, діють загальні норми (наприклад, щодо відповідальності розробників за продукцію з дефектами, щодо персональних даних). У перспективі українське законодавство буде гармонізоване з європейським AI Act, що забезпечить єдині стандарти використання ШІ у правничій сфері. Таким чином, штучний інтелект відкриває нові можливості для правників – від швидкого аналізу мільйонів сторінок документів до прогнозування результатів спору – але потребує виваженого нормативного підходу. Основна ідея полягає в тому, що ШІ має бути інструментом у руках юриста, а не заміною йому, тоді він підвищить ефективність роботи, не підриваючи гарантій справедливого розгляду справ.

Цифровізація змінила і організацію праці правників, особливо після пандемії. До 2020 року трудове законодавство України не містило чіткого розмежування дистанційної (віддаленої) та надомної роботи. Однак із набуттям чинності Законом №1213-IX від 04.02.2021 р. було офіційно запроваджено дві самостійні форми організації праці – дистанційну та надомну [29]. Відповідні зміни до Кодексу законів про працю встановили їх визначення та особливості. Дистанційна робота означає виконання працівником трудових обов'язків будь-де за його вибором поза приміщеннями роботодавця, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; при цьому працівник не прив'язаний до конкретного місця і може змінювати його на власний розсуд (звісно, повідомивши роботодавця) Nobles-Law [30].

Натомість надомна робота – це праця вдома або в іншому фіксованому місці,

визначеному працівником, із закріпленням цього місця в трудовому договорі; для надомної роботи характерним є постійне робоче місце (майстерня, офіс вдома) і часто – власні знаряддя праці [30]. Дистанційник не зобов'язаний дотримуватися правил внутрішнього трудового розпорядку підприємства, він сам розподіляє свій робочий час і може працювати у зручному режимі – хоч зранку, хоч пізно ввечері [29]. Натомість надомний працівник, як правило, працює за графіком, близьким до загального на підприємстві. Закон гарантує дистанційним працівникам так зване право на відключення: в трудовому договорі про дистанційну роботу повинно бути визначено період, протягом якого працівник може не відповідати на дзвінки та повідомлення роботодавця (час відпочинку) – і це не вважатиметься порушенням трудової дисципліни [30]. Таким чином, нормативно запобігають ситуаціям, коли «дистанційник» змушений бути на зв'язку 24/7; право на дозвілля охороняється законом. Крім того, сторони можуть передбачити у договорі гнучкий графік, комбінування віддаленої роботи з офісною (так званий змішаний режим).

З точки зору правового регулювання, дистанційна праця нині достатньо врегульована загальними нормами, які повною мірою поширюються і на юристів, адвокатів та інших фахівців, що працюють віддалено. У 2020–2021 рр. законодавство адаптували до викликів пандемії: було дозволено укладати трудові договори про дистанційну чи надомну роботу в електронній формі; на період карантину роботодавцю надали право одноосібно переводити працівників на «дистанційку» наказом (без двотижневого попередження), щоб забезпечити здоров'я людей [30]. Такі ж правила можуть застосовуватися і в разі інших надзвичайних обставин – надзвичайної

ситуації, воєнного стану. Це надзвичайно актуально: під час повномасштабної війни багато юридичних фірм і судові установи перейшли на віддалений режим, і гнучкість законодавства дозволила зберегти робочі місця та функціонування правничих інституцій. Законодавчі гарантії охоплюють також забезпечення обладнанням: за замовчуванням роботодавець має надати віддаленому працівнику необхідні засоби (комп'ютер, програмне забезпечення), а якщо використовуються власні ресурси працівника – в договорі прописується компенсація витрат [30]. Питання охорони праці теж врегульовано: дистанційний працівник сам несе відповідальність за безпечні умови на своєму робочому місці, хоча роботодавець зобов'язаний провести інструктаж з техніки безпеки (дистанційно або очно) щодо обладнання, яке використовується. Таким чином, закон намагається балансувати гнучкість і захищеність: з одного боку, прибираються зайві бюрократичні перепони (не потрібно щодня бути в офісі, немає жорсткого графіка), з іншого – працівник не втрачає трудових прав (на нормовану тривалість роботи, на відпочинок, на безпечні умови).

Переваги і виклики віддаленої роботи для правників стали предметом уваги як законодавця, так і професійної спільноти. Серед очевидних переваг – економія часу та коштів на дорогу до офісу чи суду, можливість залучати до роботи клієнтів і співробітників з інших міст і країн, гнучкість графіка, що підвищує продуктивність і комфорт. Для багатьох юристів дистанційка відкрила шлях поєднувати роботу над українськими проектами, перебуваючи за кордоном (актуально під час воєнного стану, коли чимало юристів евакуювалися за межі країни, але продовжують консультувати українських клієнтів онлайн). Юридичні фірми оцінили і фінансову вигоду – зменшення витрат на

офісні приміщення, комунальні послуги тощо. Клієнти також виграли, адже зустрічі можна проводити по відеозв'язку, обмін документами – через захищені хмарні сховища, що часто швидше і зручніше, ніж фізичний обмін паперами. Недарма багато міжнародних компаній ще до пандемії запроваджували телероботу для юристів, а Європейський Союз ще у 2002 році ухвалив Рамкову угоду про дистанційну роботу, де серед іншого визначено принцип добровільності та рівності прав дистанційних працівників із офісними. Україна фактично імплементувала ці підходи у своїй трудовій реформі 2021 року.

Водночас віддалена робота несе і виклики, особливо гострі для правничої діяльності. По-перше, це питання дотримання адвокатської таємниці і конфіденційності клієнтських даних. Працюючи з дому, юрист має забезпечити той самий рівень захисту інформації, що й в офісі: подбати про надійне шифрування електронної пошти, безпечне підключення до інтернету (використання VPN), недоступність екрану і паперів для сторонніх. Не всі усвідомлюють, але з точки зору професійної етики адвокат не може допустити, щоб члени родини або співмешканці випадково дізналися конфіденційну інформацію про клієнта – тож доводиться облаштовувати окремий робочий простір. По-друге, кібербезпека: юридичні фірми стали більш вразливими до кібератак, коли працівники під'єднуються віддалено. Практика показала необхідність впровадження додаткових заходів захисту – двофакторної автентифікації, корпоративних VPN, політик резервування даних тощо. По-третє, питання дисципліни та ефективності: не всім працівникам просто самоорганізуватися вдома, буває складно відмежувати робочий час від особистого, що може вести або до прокрастинації, або до вигорання від переробітків. Роботодавці

також стурбовані, як контролювати виконання роботи – і тут на допомогу приходять цифрові рішення: таск-менеджери, трекери часу, регулярні онлайн-наради. Українське законодавство дає сторонам значну свободу у визначенні режиму роботи – можна прописати в договорі конкретні години, коли працівник має бути на зв'язку, або показники результатів роботи. Досвід пандемії загалом довів, що дистанційна зайнятість юристів є цілком ефективною: суди успішно працювали, укладалися угоди, проводилися конференції через Zoom. Тож багато які юридичні фірми планують і надалі зберігати гібридний формат (кілька днів на тиждень дистанційно, кілька – в офісі).

Нормативно-правова база для регулювання віддаленої роботи поступово розширюється. У низці держав уже ухвалюють закони, які передбачають можливість працівника вимагати дистанційної роботи за певних умов, таких як специфіка професійної діяльності, необхідність догляду за малолітньою дитиною чи медичні показання. В Україні теж закон містить норми про гарантії для вразливих категорій: зокрема, вагітні жінки, батьки дітей до 3 років, осіб з інвалідністю – за їхнім проханням роботодавець за можливості має перевести їх на дистанційну або надомну роботу [30]. Це соціально значущі гарантії, які особливо актуальні для жінок-юристок з дітьми. Можливо, надалі законодавець врегулює і питання компенсації витрат на електроенергію та інтернет для дистанційних працівників або встановить податкові пільги для обладнання домашнього офісу. Так чи інакше, дистанційна робота стала невід'ємною частиною сучасної правничої професії. Вона продемонструвала свою життєздатність і користь, а юридична спільнота адаптувалася до нових умов. Головне завдання правового регулювання – забезпечити, щоб гнучкість не шкодила

правам працівників і якості надання правових послуг. Поки що українське законодавство доволі успішно справляється з цим завданням, імплементуючи кращі європейські практики і реагуючи на виклики часу (пандемії, війни). У комплексі з розвитком електронного судочинства, LegalTech та штучного інтелекту, дистанційна праця юристів формує нову реальність – «цифрове право», де високі технології слугують інструментом реалізації принципів верховенства права, доступності правосуддя та ефективного захисту прав людини в інформаційному суспільстві.

Висновок. З огляду на швидкі темпи цифровізації правової сфери та необхідність адаптації до сучасних умов, зокрема дистанційної роботи, варто розглянути можливість внесення комплексних змін до чинного законодавства. Передусім це стосується врегулювання правового статусу віддаленої праці юристів, адвокатів і суддів, запровадження чітких правил використання електронних документів та процедур, а також забезпечення належного захисту інформації і гарантій працівникам.

Одним із першочергових кроків має стати оновлення положень *Кодексу законів про працю України* (КЗпП), що вже передбачає можливість дистанційної роботи. Станом на сьогодні в КЗпП введено статтю 60², яка регулює питання роботи на умовах гнучкого робочого часу і дистанційної праці. Утім, залишається актуальним уточнення окремих аспектів, зокрема, щодо правової сили електронних договорів і документів, які юристи можуть укладати та використовувати в дистанційному режимі [31]. Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» встановлює, що електронний підпис прирівнюється до власноручного підпису, однак варто конкретизувати ці положення у профільному законодавстві, що регулює діяльність юристів і адвокатів [32].

Щодо адвокатської діяльності, доцільно внести зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», уточнивши правовий статус електронних угод про надання правової допомоги [33]. Запровадження чітких норм щодо ведення електронної адвокатської діяльності, укладення договорів, надання онлайн-консультацій, зберігання адвокатської таємниці в електронній формі забезпечить не лише зручність, але й захист прав клієнтів. Для цього необхідно закріпити, що всі електронні документи, які створюються і підписуються із застосуванням кваліфікованого електронного підпису, мають таку ж юридичну силу, як і паперові аналоги.

Ще одним важливим напрямом є врегулювання участі адвокатів у судових процесах у дистанційному форматі. Сьогодні використання відеоконференцій регламентується змінами до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України. Проте для більш ефективної реалізації цих норм слід встановити єдині стандарти проведення відеозасідань, процедури підтвердження особи учасників, захисту їхніх прав і контролю за технічними аспектами.

Окремо потрібно звернути увагу на питання кібербезпеки та захисту конфіденційної інформації. Для цього варто ухвалити відповідні підзаконні акти або внести доповнення до чинних законів, які встановлюватимуть мінімальні стандарти кібербезпеки для юристів, що працюють віддалено. Це може включати вимоги щодо використання захищених каналів зв'язку, регулярного оновлення програмного забезпечення, використання сертифікованих інструментів для електронного документообігу, а також чітких процедур повідомлення про інциденти безпеки.

Крім того, зміни до Податкового кодексу України можуть передбачати механізми компенсації витрат на домашнє робоче місце та забезпечення соціальних гарантій для юристів, які працюють дистанційно. Такий підхід сприятиме стимулюванню віддаленої роботи, підвищенню її ефективності та забезпеченню належного рівня соціального захисту.

У підсумку, внесення запропонованих змін забезпечить комплексне регулювання дистанційної роботи юристів, узгодить правовий статус електронних документів і процедур, підвищить рівень кібербезпеки та соціальних гарантій. Це дозволить створити сучасну правову основу для розвитку юридичної професії в умовах цифрової трансформації.

Отже, цифровізація правничих спеціальностей в Україні охоплює всі ключові аспекти – від судів до адвокатури – і рухається в руслі світових тенденцій, спираючись на прогресивне законодавство України (Конституцію, закони про електронні документи, довірчі послуги, процесуальні кодекси, трудове законодавство тощо) та враховуючи міжнародні стандарти (регулювання ЄС, акти Ради Європи та ООН). Електронне судочинство вже зараз підвищує ефективність правосуддя (швидкість обміну документами, можливість онлайн-засідань), LegalTech-рішення автоматизують рутинні процеси і розширюють доступ до права, штучний інтелект поступово інтегрується у правовий аналіз, а дистанційна робота стала новою нормою для юристів. Усі ці зміни покликані зробити право ближчим до людей – прозорішим, оперативнішим, зручнішим – при незмінному дотриманні базових принципів законності та справедливості. Звичайно, цифрова трансформація права потребує обережності та постійного оновлення нормативної бази, але Україна демонструє готовність відповідати на ці

виклики, ухвалюючи нові закони і долучаючись до міжнародних ініціатив у цій сфері. В перспективі можна очікувати подальшого розвитку «цифрового правосуддя» – можливо, створення єдиної платформи для всіх правничих послуг, впровадження надійного регулювання ШІ, нових форм надання правової допомоги онлайн. Юридична професія трансформується разом із суспільством: вже зараз «цифровий юрист» володіє не лише знаннями права, а й навичками роботи з електронними системами та даними, що стає необхідною умовою успіху в умовах цифрової економіки. Таким чином, цифровізація праці правників в Україні – це об'єктивний і незворотний процес, який при належному законодавчому забезпеченні здатен підвищити ефективність, доступність та якість правосуддя і правових послуг, утвердивши верховенство права на новому, технологічному рівні.

Література:

1. Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства в Україні: Указ Президента України № 372/2020 від 29.06.2020 р. // *Офіційний вісник Президента України*. – 2020. – № 14. – С. 21. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2020> (дата звернення: 05.03.2025).
2. Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему. – URL: <https://court.gov.ua/userfiles/ysiys.pdf> (дата звернення: 07.03.2025).
3. Європейська конвенція з прав людини. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/997_107 (дата звернення: 05.03.2025).
4. Петришина О.М. Перехід до цифрових рішень: юридичний ринок і виклики цифровізації // *Юридична газета*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciynе-pravo-telekomunikaciyi/perehid-do-cifrovih-rishen-yuridichniy-rinok-i-vikliki-cifrovizaciyi.html> (дата звернення: 07.03.2025).

5. Бринцев В.Д. Проблеми доступності правосуддя та електронного судочинства в Україні // *Вісник Вищої ради правосуддя*. – 2016. – № 7. – С. 45–58. URL: <https://hr.arbitr.gov.ua/userfiles/bryncev07122016.pdf> (дата звернення: 07.03.2025).
6. Колесніков А.П., Довгополий Є.І., Назаркевич С.П. Використання цифрових технологій у правозастосовній діяльності: правові виклики та перспективи // *Вісник Конституційного Адвокатування*. – 2024. – № 1. – С. 112–128. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.57> (дата звернення: 07.03.2025).
7. Ніколенко Л.М. Трансформація юридичної освіти в умовах цифровізації: виклики та перспективи // *Вісник юридичних наук Ужгородського національного університету*. – 2022. – № 58. – С. 97–110. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/08/58.pdf> (дата звернення: 03.03.2025).
8. Ясинок М.М., Котвяковський Ю.О. Цифровізація правової діяльності: проблеми та перспективи розвитку // *Право та публічне управління*. – 2023. – № 1. – С. 56–72. URL: http://pp-law.in.ua/archive/1_2023/6.pdf (дата звернення: 03.03.2025).
9. Македон О.А. Цифровізація юридичної діяльності: виклики та перспективи // *Актуальні проблеми правничої науки*. – 2024. – № 1. – С. 39–48. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/39.pdf (дата звернення: 03.03.2025).
10. Колесніков А.П. Legal Tech в Україні в умовах глобальної діджиталізації // *Наукові записки. Серія: Право*. – 2024. – № 16. – С. 98–102. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-98-102> (дата звернення: 04.03.2025).
11. Плахотнік О.В. Використання штучного інтелекту у правозастосуванні: правові ризики та регулювання // *Юридичний науковий електронний журнал*. – 2024. – № 8. – С. 106–115. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2024/106.pdf (дата звернення: 04.03.2025).
12. Мірошников Є. Legal Tech в Україні: інновації у юриспруденції // *Юридична газета онлайн*. – 2017. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/legal-tech-v-ukrayini-innovaciyi-u-yurisprudenciyi.html> (дата звернення: 04.03.2025).
13. Гришко В.І., Вознюк С.С. Проблемні аспекти впровадження штучного інтелекту у сфері юриспруденції // *Аналітично-порівняльне правознавство*. – 2024. – № 2. – С. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.3> (дата звернення: 07.03.2025).
14. Бутинська Р.Я. Вплив цифрових технологій на трудові відносини: виклики та завдання // *Часопис Київського університету права*. – 2019. – № 3. – С. 131–140.
15. Сімугіна Я.В., Шумило М.М. Соціально-трудові права і виклики цифровізації // *Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку*. – 2023. – 42 с. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/soczialno-trudovi-prava-i-vikliki-cifrovizaczii.pdf> (дата звернення: 07.03.2025).
16. Орлова Н.Г. Цифровізація та правове регулювання суспільних відносин // *Юридичний науковий електронний журнал*. – 2022. – № 5. – С. 72–89. URL: http://lsej.org.ua/5_2022/72.pdf (дата звернення: 01.03.2025).
17. Петришин О.В., Гиляка О.С. Права людини у цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи // *Вісник Національної академії правових наук України*. – 2021. – Т. 28. – № 1. – С. 7–35. URL: <https://ccu.gov.ua/library/prava-lyudyny-u-cyfrovy-epohu-vyklyky-zagrozy-ta-perspektyvy> (дата звернення: 01.03.2025).
18. Дерлюк О. Як юристам адаптуватися до нових реалій у сфері цифровізації економіки // *Національна асоціація адвокатів України*. – 2023. URL: <https://unba.org.ua/news/8732-yak-yuristam-adaptuvatisya-do-novih-realiy-u-sferi-cifrovizacii-ekonomiki.html> (дата звернення: 01.03.2025).
19. Український LegalTech: стартапи та вплив AI // *Mezha.Media*. – 2024. – URL: <https://mezha.media/articles/ukrainskyu-legal-tech-startupy-ta-vplyv-ai> (дата звернення: 07.03.2025).
20. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України // *Protocol.ua*. – 2024. – URL: https://protocol.ua/ua/pro_elektronni_dokumenti_ta_elektronniy_dokumentoobig_stattya_8 (дата звернення: 07.03.2025).
21. Використання електронних документів в Україні // *Vchasno.ua*. – 2024. – URL:

<https://vchasno.ua/elektronnyi-dokument> (дата звернення: 07.03.2025)

22. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України щодо поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Закон України №1416-IX від 27.04.2021 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2021. – № 30. – Ст. 187. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20> (дата звернення: 07.03.2025)

23. "UJITS (Unified Judicial Information and Telecommunications System) for lawyers" // *Attorneys.ua*. – 2023. – URL: <https://attorneys.ua/en/publication/ujits-unified-judicial-information-and-telecommunications-system-for-lawyers> (дата звернення: 07.03.2025).

24. Судове засідання в режимі відеоконференції під час карантину // *baas.gov.ua*. – 2020. – URL: <https://baas.gov.ua/ua/164-podkasty/3871-sudove-zasidannya-v-rezhimi-videokonferentsiji-pid-chas-karantynu.html> (дата звернення: 07.03.2025).

25. Колесніков А.П. Використання Legal Tech в Україні // *Наукові записки. Серія: Право*. – 2024. – № 16. – С. 98–102. – DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-98-102> (дата звернення: 07.03.2025).

26. UCL News. AI predicts outcomes of human rights trials // *UCL News*. – 2016. – URL: <https://www.ucl.ac.uk/news/2016/oct/ai-predicts-outcomes-human-rights-trials> (дата звернення: 07.03.2025).

27. European Ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their Environment // *CEPEJ*. – 2018. – URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (дата звернення: 07.03.2025).

28. AI ACT Hub. – URL: <https://aiacthub.eu/> (дата звернення: 07.03.2025)

29. Державна служба України з питань праці. Дистанційна робота: про що треба знати роботодавцю // *dsp.gov.ua*. – 2021. – URL: <https://dsp.gov.ua/podolannia-nelichalnoi-zainiatosti/dystantsiina-robota-pro-shcho-treba-znaty-robotodavtsiu> (дата звернення: 07.03.2025)

30. New Law: Homeworking and Remote Work in Ukraine // *Nobles-Law*. – 2021. – URL: <https://www.nobles-law.com/post/new-law-homeworking-and-remote-work-in-ukraine> (дата звернення: 07.03.2025)

31. Кодекс законів про працю України // *Відомості Верховної Ради УРСР*. – 1971. – № 50. – Ст. 375. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 07.03.2025).

32. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України № 2155-VIII від 05.10.2017 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2017. – № 45. – Ст. 410. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 07.03.2025).

33. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 05.07.2012 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 2013. – № 27. – Ст. 282. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 07.03.2025).

References:

1. Pro kontseptsiiu rozvytku tsyvrovoi ekonomiky ta suspilstva v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 372/2020 vid 29.06.2020 r. // *Ofitsiyni visnyk Prezydenta Ukrainy*. – 2020. – № 14. – С. 21. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372/2020> (дата звернення: 05.03.2025).

2. Polozhennia pro Yedynu sudovu informatsiino-telekomunikatsiinu systemu. – URL: <https://court.gov.ua/userfiles/ysiys.pdf> (дата звернення: 05.03.2025).

3. Yevropeiska konventsiiia z prav liudyny. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/997_107 (дата звернення: 05.03.2025).

4. Petryshyna O.M. Perekhid do tsyfrovyykh rishen: yurydychniy rynok i vyklyky tsyfrovizatsii // *Yurydychna hazeta*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informatsiine-pravo-telekomunikatsiyni-perekhid-do-cifrovih-rishen-yuridichnyi-rynok-i-vyklyki-cyfrovizatsiyni.html> (дата звернення: 07.03.2025).

5. Bryntsev V.D. Problemy dostupnosti pravosuddia ta elektronnoho sudochynstva v Ukraini // *Visnyk Vyshchoi rady pravosuddia*. – 2016. – № 7.

- S. 45–58. URL: <https://hr.arbitr.gov.ua/userfiles/bryncev07122016.pdf> (data zvernennia: 07.03.2025).
6. Kolesnikov A.P., Dovhopolyi Ye.I., Nazarkevych S.P. Vykorystannia tsyfrovyykh tekhnolohii u pravozastosovnii diialnosti: pravovi vyklyky ta perspektyvy // *Visnyk Konstytutsiinoho Advokatuvannia*. – 2024. – № 1. – S. 112–128. DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2024.1.57> (data zvernennia: 07.03.2025).
7. Nikolenko L.M. Transformatsiia yurydychnoi osvity v umovakh tsyfrovizatsii: vyklyky ta perspektyvy // *Visnyk yurydychnykh nauk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu*. – 2022. – № 58. – S. 97–110. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/08/58.pdf> (data zvernennia: 03.03.2025).
8. Yasynok M.M., Kotviakovskiy Yu.O. Tsyfrovizatsiia pravovoi diialnosti: problemy ta perspektyvy rozvytku // *Pravo ta publichne upravlinnia*. – 2023. – № 1. – S. 56–72. URL: http://pp-law.in.ua/archive/1_2023/6.pdf (data zvernennia: 03.03.2025).
9. Makedon O.A. Tsyfrovizatsiia yurydychnoi diialnosti: vyklyky ta perspektyvy // *Aktualni problemy pravnychoi nauky*. – 2024. – № 1. – S. 39–48. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/39.pdf (data zvernennia: 03.03.2025).
10. Kolesnikov A.P. Legal Tech v Ukraini v umovakh hlobalnoi didzhitalizatsii // *Naukovi zapysky. Seriya: Pravo*. – 2024. – № 16. – S. 98–102. DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-98-102> (data zvernennia: 04.03.2025).
11. Plakhotnik O.V. Vykorystannia shtuchnoho intelektu u pravozastosuvanni: pravovi ryzyky ta rehuliuвання // *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*. – 2024. – № 8. – S. 106–115. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2024/106.pdf (data zvernennia: 04.03.2025).
12. Mirosnykov Ye. Legal Tech v Ukraini: innovatsii u yurysprudentsii // *Yurydychna hazeta onlain*. – 2017. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/legal-tech-v-ukrayini-innovatsii-u-yurysprudentsii.html> (data zvernennia: 04.03.2025).
13. Hryshko V.I., Vozniuk S.S. Problemni aspekty vprovadzhennia shtuchnoho intelektu u sferi yurysprudentsii // *Analychno-porivnialne pravoznavstvo*. – 2024. – № 2. – S. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.3> (data zvernennia: 07.03.2025).
14. Butynska R.Ia. Vplyv tsyfrovyykh tekhnolohii na trudovi vidnosyny: vyklyky ta zavdannia // *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. – 2019. – № 3. – S. 131–140.
15. Simutina Ya.V., Shumylo M.M. Sotsialno-trudovi prava i vyklyky tsyfrovizatsii // *Naukovodosludnyi instytut pravovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku*. – 2023. – 42 s. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/soczialno-trudovi-prava-i-viklyki-cyfrovizatsii.pdf> (data zvernennia: 07.03.2025).
16. Orlova N.H. Tsyfrovizatsiia ta pravove rehuliuвання suspilnykh vidnosyn // *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*. – 2022. – № 5. – S. 72–89. URL: http://lsej.org.ua/5_2022/72.pdf (data zvernennia: 01.03.2025).
17. Petryshyn O.V., Hyliaka O.S. Prava liudyny u tsyfrovu epokhu: vyklyky, zahrozy ta perspektyvy // *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. – 2021. – T. 28. – № 1. – S. 7–35. URL: <https://ccu.gov.ua/library/prava-lyudyny-u-cyfrovu-epokhu-vyklyky-zagrozy-ta-perspektyvy> (data zvernennia: 01.03.2025).
18. Derliuk O. Yak yurystam adaptuvatisia do novykh realii u sferi tsyfrovizatsii ekonomiky // *Natsionalna asotsiatsiia advokativ Ukrainy*. – 2023. URL: <https://unba.org.ua/news/8732-yak-yurystam-adaptuvatisia-do-novih-realij-u-sferi-cyfrovizatsii-ekonomiki.html> (data zvernennia: 01.03.2025).
19. Ukrainskyi LegalTech: startapy ta vplyv AI // *Mezha.Media*. – 2024. – URL: <https://mezha.media/articles/ukrainskyi-legal-tech-startapy-ta-vplyv-ai> (data zvernennia: 07.03.2025).
20. Pro elektronni dokumenty ta elektronnyi dokumentoobih: Zakon Ukrainy // *Protocol.ua*. – 2024. – URL: https://protocol.ua/ua/pro_elektronni_dokumenti_ta_elektronnyi_dokumentoobig_statyya_8 (data zvernennia: 07.03.2025).
21. Vykorystannia elektronnykh dokumentiv v Ukraini // *Vchasno.ua*. – 2024. – URL: <https://vchasno.ua/electronnyi-dokument> (data zvernennia: 07.03.2025).
22. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnogo kodeksu Ukrainy, Tsyvilnogo protsesualnogo kodeksu Ukrainy ta Kodeksu

administratyvnoho sudochynstva Ukrainy shchodo poetapnoho vprovadzhennia Yedynoi sudovoi informatsiino-telekomunikatsiinoi systemy: Zakon Ukrainy №1416-IX vid 27.04.2021 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2021. – № 30. – St. 187. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1416-20> (data zvernennia: 07.03.2025)

23."UJITS (Unified Judicial Information and Telecommunications System) for lawyers" // Attorneys.ua. – 2023. – URL: <https://attorneys.ua/en/publication/ujits-unified-judicial-information-and-telecommunications-system-for-lawyers> (data zvernennia: 07.03.2025).

24.Sudove zasidannia v rezhymi videokonferentsii pid chas karantynu // 6aas.gov.ua. – 2020. – URL: <https://6aas.gov.ua/ua/164-podkasty/3871-sudove-zasidannia-v-rezhimi-videokonferentsiji-pid-chas-karantynu.html> (data zvernennia: 07.03.2025).

25.Kolesnikov A.P. Vykorystannia Legal Tech v Ukraini // Naukovi zapysky. Serii: Pravo. – 2024. – № 16. – S. 98–102. – DOI: <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-98-102> (data zvernennia: 07.03.2025).

26.UCL News. AI predicts outcomes of human rights trials // UCL News. – 2016. – URL: <https://www.ucl.ac.uk/news/2016/oct/ai-predicts-outcomes-human-rights-trials> (data zvernennia: 07.03.2025).

27.European Ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their Environment // CEPEJ. – 2018. – URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (data zvernennia: 07.03.2025).

28.AI ACT Hub. – URL: <https://aiacthub.eu/> (data zvernennia: 07.03.2025)

29.Derzhavna sluzhba Ukrainy z pytan pratsi. Dystantsiina robota: pro shcho treba znaty robotodavtsiu // dsp.gov.ua. – 2021. – URL: <https://dsp.gov.ua/podolannia-nelehalnoi-zainiatosti/dystantsiina-robota-pro-shcho-treba-znaty-robotodavtsiu> (data zvernennia: 07.03.2025)

30.New Law: Homeworking and Remote Work in Ukraine // Nobles-Law. – 2021. – URL: <https://www.nobles-law.com/post/new-law-homeworking-and-remote-work-in-ukraine> (data zvernennia: 07.03.2025)

31.Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR. – 1971. – № 50. – St. 375. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (data zvernennia: 07.03.2025).

32.Pro elektronnu identyfikatsiiu ta elektronni dovirchi posluhy: Zakon Ukrainy № 2155-VIII vid 05.10.2017 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2017. – № 45. – St. 410. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (data zvernennia: 07.03.2025).

33.Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy № 5076-VI vid 05.07.2012 r. // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2013. – № 27. – St. 282. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (data zvernennia: 07.03.2025).

Kotliarova I.Yu. The digital era of legal work: challenges, prospects, and legal limits of transformation in legal work. – Article.

The digitalization of legal work is one of the key areas of modern jurisprudence, driven by global automation processes and the integration of information technologies into legal practice. The implementation of electronic justice, LegalTech solutions, artificial intelligence, and automated legal process management systems contributes to improving the efficiency of legal work, expediting court proceedings, and expanding access to justice. At the same time, digitalization presents new challenges, particularly in the areas of legal regulation, cybersecurity, confidentiality of personal data, the ethical use of algorithms in decision-making, and ensuring equal rights for parties in the digital environment. This article analyzes the main aspects of the digital transformation of legal work in Ukraine and in the international legal framework, exploring regulatory acts governing electronic document management, e-justice, and artificial intelligence in jurisprudence. The author examines the challenges of automating legal processes, identifies potential risks associated with delegating legal decision-making to digital algorithms, and evaluates the evolving role of legal professionals in the dynamic landscape of digitalization. Special attention is given to cybersecurity issues in judicial information systems, the need for harmonizing digital legal standards at the international level, and the development of digital

competencies among legal practitioners. The proposed vectors for the development of legal digitalization include the improvement of regulatory frameworks, the enhancement of cybersecurity measures, the integration of artificial intelligence into legal practice while adhering to ethical standards, and the digital adaptation of legal education. Thus, the digitalization of legal work must be based on the principles of the rule of law, justice, and human rights protection, ensuring the effective integration of technology into the justice system.

Keywords: digitalization, legal work, electronic judiciary, LegalTech, artificial intelligence, remote

work, telecommuting, home-based work, electronic document management, legal regulation, digital justice.

Авторська довідка

Котлярова І.Ю. – здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, <https://orcid.org/0009-0007-2097-8013>

Стаття надійшла до редакції 19 березня 2025р